

Načrt zakona o narodnih šolah za kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev.

(Izdelal g. Vl. Radojević, načelnik oddelka za osnovno šolstvo v ministrstvu prosvete in član prosvetnega sveta za izdelavo zakona o narodnih šolah).

I. Splošne navedbe.

Čl. 1. Osnovna šola širi med narodno pismenost in prosveto, razvija nacionalno in državno zavest in versko strpljivost; utrjuje moralna načela za praktično življenje in daje osnovo za nadaljno izobraževanje.

Čl. 2. Osnovni pouk je državen, brezplačen, splošen in obvezen po vsej kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev, in to v mejah, določenih v tem zakonu.

Čl. 3. Država skrbi za ustanavljanje in vzdrževanje šol in oddelkov po navedbah tega zakona.

Čl. 4. Država vzreja, namešča in plačuje vse učiteljske osnovne šole.

Čl. 5. Starši, ozir. namestniki so obvezni dati svojemu otroku osnovno izobrazbo, izjemni slučajev, ki jih navaja ta zakon.

Čl. 6. Starši, ozir. namestniki imajo na podlagi navedb tega zakona pravico vpisati svojega otroka v eno izmed osnovnih šol.

Čl. 7. Učenci ne plačujejo vpisnine, niti šolnine, niti kake druge takse za pouk, četudi obiskujejo šolo izven svojega okolisa.

II. Osnovne šole in učna doba.

Čl. 9. Osnovno šolstvo v širšem smislu tvorijo: zabavišča (otroški vrtci), šole za nenormalno in nerazvito dečo, nižji in višji tečaj osnovne šole in šole za odrasle analfabete.

Čl. 10. Zabavišča (otr. vrtci) obiskujejo dečki in deklice od dovršenega 3. do dovršenega 6. leta. Obisk zabavišča ni obvezen.

V zabaviščih se ne sme vršiti nikak pouk, ki je predpisan za redne razrede osnovnih šol.

Čl. 11. Državna zabavišča se morejo ustanoviti v onih krajih, kjer starši ali njih namestniki vpišejo in pošiljajo v šolo najmanj 30 otrok.

Čl. 12. Šole za nenormalno in nerazvito dečo obiskujejo oni otroci, za katere se dokaže z zdravniškim izpovedalom, da nimajo sposobnosti slediti pouku v osnovni šoli (slepi, gluhi, duševno nerazviti itd.).

Obveznost pouka za te otroke velja v mejah možnosti.

Doba pouka v takih šolah se bo določila s posebnimi predpisi, ki jih izda ministristvo prosvete.

Čl. 13. Šole za nenormalno in nerazvito dečo se odpirajo na državne stroške v posameznih oblastih ali v izrazitih klimatičnih krajih, ki jih določa ministristvo za narodno zdravje.

Čl. 14. Šole za odrasle nepismene (analfabete) morajo obiskovati vse odrasle osebe pod 25 letom, ki iz kateregakoli vzroka niso svoječasno dokončale osnovne šole. To šolo lahko obiskujejo tudi nad 25 let stare osebe.

Te šole odpirajo ministristvo prosvete v posameznih krajih, ali pa v vojašnicah, v sporazumu z vojnim ministrom.

Koliko časa traja pouk v teh šolah, odredi ministristvo prosvete.

Čl. 15. Osnovno šolo obiskuje obvezno vsa sposobna deca med dovršenim 6. in 14. letom.

Čl. 16. Pouk v osnovni šoli traja osem let in se deli na nižji in višji tečaj. Vsak tečaj traja 4 leta.

Čl. 17. Šolska obveznost in osemletna učna doba po tem zakonu izvede se postopno, po krajevnih razmerah in po številu šol ter učiteljstva. Naredbe čl. 1., 5., 14. in 16. tega zakona se morajo izvršiti najdalje do konca l. 1930.

Čl. 18. Nižji tečaj osnovne šole tvorijo prvi štirje razredi (oddelki) izjemni pripravljalnega. Ta tečaj mora dokončati vsa normalno razvita moška in ženska deca.

Čl. 19. V nižjem tečaju osnovne šole je pouk v glavnem povsod enak.

Pouk je urejen tako, da ustvarja učencem sposobnost za prestop v višji

tečaj ali pa za nižjo strokovno, meščansko in srednjo šolo.

Čl. 20. Višji tečaj osnovne šole mora obiskovati vsa ona deca, ki dokonča nižji tečaj, a ne prestopi v srednjo, strokovno ali meščansko šolo, oziroma prestopi, toda pred dovršenjem izstopi.

Čl. 21. V višjem tečaju osnovne šole se mora pouk prilagoditi krajevnim razmeram in potrebam praktičnega življenja. Po deželi imej kmetijski, po mestih pa obrtno-trgovski značaj.

Čl. 22. Na onih šolah, kjer ni običajni jezik krajevnega prebivalstva službeni jezik kraljevine, morejo se odpreti na šoli tudi pripravljalni razredi.

Čl. 23. Če v kakem kraju ni dovolj otrok ali učiteljstva za višji tečaj, lahko ministristvo prosvete, na predlog šolskega nadzornika in prosvetnega inšpektorja (višji šol. nadz.), v to svrhu združi otroke več sosednjih šol.

III. Ustanavljanje šolskih občin, graditev šolskih poslopij, odpiranje in vzdrževanje osnovnih šol.

Čl. 24. Zaradi lažje in popolnejše izpolnitve odredb tega zakona se naselbine združujejo v šolske občine.

Šolska občina obsega lahko eno ali pa več naselbin (mestec, vasi in sel).

Vsako selo mora biti všolano v eni izmed šolskih občin.

Čl. 25. Šolske občine se morejo, ne pa morajo zlagati s političnimi občinami. Vsaka politična, kakor tudi vsaka šolska občina, mora imeti vsaj po eno šolo.

Čl. 26. Država je dolžna odpreti šolo v vsakem kraju ali naseljenem središču, kjer je najmanj 30 šoloobveznih otrok.

Čl. 27. Šola se imenuje po kraju, kjer je. Šolska občina pa po svoji šoli.

Z odobrenjem ministra prosvete se lahko šola naziva tudi po kakim zaslužni osebi ali znamenitem dogodku.

Čl. 28. Šolska občina mora dati potrebno zemljišče za šolo, šolsko igrišče in dvorišče, a po doželi tudi za šolski vrt; zgraditi mora predpisano šolsko poslopje z vsemi potrebnimi prostori: učilnicami, bivalnicami za dečo, kopalnica, stanovanji za učiteljsko in slugo itd.

Razen tega je šolska občina dolžna:

1. skrbeti, da vsi otroci šoloobvezne starosti obiskujejo šolo po predpisih tega zakona;

2. skrbeti za ustanovitev nove šole ali oddelkov in tečajev za odrasle nepismene;

3. prirejati in podpirati javna predavanja in vse ustanove za širjenje prosvete v narodu;

4. vzdrževati čim večjo vez med domom in šolo, radi večjega vpliva šole na narod;

5. skrbeti za ustanavljanje in pravilno vzdrževanje internata za sirote brez staršev in za otroke, ki jim zaradi daljave ali slabega poka in drugih neprilik ni mogoče hoditi vsak dan v šolo in domov;

6. skrbeti, da so vsa pota, ki vodijo v šolo v redu;

7. ustanoviti krajevni šolski fond a) za podporo ubožnim otrokom, posebno onim brez staršev, in vojnim sirotam; b) za podpiranje šolskih izletov, šolskih knjižnic in čitalnic, za pokritje manjših nepredvidljivih šolskih potreb in c) za poznejše celokupno izdrževanje šole.

8. upravljati celokupno šolsko imovino po predpisih tega zakona.

Za izvršitev teh dolžnosti mora skrbeti šolski odbor (čl. 45., 190. in 199).

Ako šolska občina ne bi izpolnjevala svojih dolžnosti, jo primorajo do tega pristojne oblasti z zakonitim sredstvi.

Čl. 29. Ministristvo prosvete izdaja predpise o graditvi šolskih poslopij in stanovanj, o opravi, učilih, knjižnicah, fondih, prejevanju šolskega vrta, dvorišča itd.

Čl. 30. Vsaka šola mora imeti toliko predpisanih stanovanj za učiteljsko, kolikor je na šoli posebnih oddelkov (razredov).

Stanovanja morajo biti ali v šolskem poslopiju ali pa v neposredni bližini. Brez potrebnih stanovanj se ne more odpreti nobena šola, niti nov razred. Sedanje šole, ki nimajo potrebnih stanovanj, morajo ustreči tem predpisom v teku 5 let, računši od dne, ko stopi ta zakon v veljavo.

Čl. 31. Ako šola nima predpisanih stanovanj za učiteljsko, je šolska občina dolžna sama poiskati in vzeti v najem toliko stanovanj, koliko jih ji nedostaja.

Plačevanje stanarine v denarju je dopuščeno samo v onih večjih mestih, kjer more učiteljsko samo najti primerno stanovanje in kadar samo na to pristane.

Visokost stanarine določa krajevni šolski odbor po krajevnih razmerah.

Ako se dokaže, da se v kraju na 2 km od šole v resnici ne more dobiti stanovanja za učiteljsko, tedaj se dotična šola, oziroma razred zapre, dokler se učni osebi ne najde stanovanja.

Vse tozadavne spore rešuje občinski šolski odbor, v zadnji instanci pa ministristvo prosvete.

Vse stroške, ki nastanejo zaradi sporov teh vrst, nosi šolska občina sama.

Čl. 32. Stanarina v denarju se plačuje učiteljsku iz državne blagajne, v mesečnih dvanajstih plačih vred, toda na račun proračuna dotične šolske občine.

Čl. 33. Kjer šolska občina nima potrebnega zemljišča, ali ga ima, in je za šolsko uporabo neugodno, si ga sme oskrbeti z zamenjavo ali pa z nakupom, po zakonu o eksproprijaciji imetja.

Čl. 34. Po odobrenju pristojnih oblasti zgradi šolska občina vsa poslopja za šolsko potrebo v lastni režiji, uporablja joč delavne moči in material, ki z njim razpolaga.

Načrt mora prej odobriti ministristvo prosvete.

Čl. 35. Imovina šolske občine obsega:

- a) vsa šolska poslopja in nepremično šolsko imovino;

- b) šolsko opravo;

- c) učila, poučne zbirke in šolske knjižnice;

- d) fond, darove in ustanove posameznih oseb ali društev in druge nepredvidene dohodke, kazni itd.

- e) vse dohodke od omenjenih šolskih imovin, v kolikor ni po ustanovah ali s tem zakonom drugače odrejeno, in

- f) vse dohodke iz državne blagajne, ki jih prejema na račun izdržavanja šole na podlagi rednega šolskega proračuna.

Vse dohodke pod č) in d) se vlaga v krajevni šolski fond in se porablja po navedbah tega zakona ali pa po želji ustanovnika, vse dohodke pod e) se pa uporablja samo za redno izdrževanje šole.

V obeh slučajih se izdatki uporabljajo samo na podlagi odobrenega proračuna.

Čl. 36. Šolsko imovino se sme uporabljati samo za šolske potrebe.

Ne sme se je niti prodati, niti zadolžiti brez predhodnega odobrenja ministra prosvete.

Čl. 37. Šolsko dvorišče se ne sme uporabljati za nič drugega kot za dečo v odmorih in igrišču, a šolski vrt mora služiti v prvi vrsti praktičnemu pouku v prirodopisu in kmetijstvu. Dohodek od vrta pripada učiteljsku po predpisih, ki jih izda ministristvo prosvete.

Čl. 38. Ako se šolska občina razdeli v dve, ima poslednja pravico na sorazmeren del skupne šolske imovine.

Razdelitev se izvrši sporazumno, nadomestek se izda v denarju in materialu za novo šolo.

V slučaju nesporazumljenja rešuje spor občinski šolski odbor, a odobri ministristvo prosvete.

Čl. 39. Ako se šolska občina ukine, stalno ali začasno, se njena imovina izroči onim šolskim občinam, ki se z njimi spoji.

Čl. 40. Ministristvo prosvete more dovoliti, da poedine ali združene samoupravne občine ali oblasti s skupnimi stroški zgrade nova šolska poslopja za narodne potrebe, kakor: šole za narodno gospodarstvo, gospodinske, ženske strokovne šole itd.

Čl. 41. Onim šolskim občinam, ki nimajo predpisanih šolskih zgradb, niti nimajo sredstev, da jih same zgrade, pomaga potom ministristva prosvete država.

Ona preskrbi brezplačne načrte, kolavdacijske komisije in daje potrebno vsoto denarja na dolgoletno posojilo iz šolskega fonda.

Čl. 42. Da bi se pospešilo zidanje časa primernih šolskih zgradb in odpiranje novih šol, se osnuje s kapitalom 50.000.000 dinarjev »Šolski fond« iz katerega se bodo izdajala dolgoletna posojila z nizkimi obrestmi in letnimi odplačili.

Ta fond upravlja ministristvo prosvete. On izdaja v sporazumu s finančnim ministrom tudi pravila in natančnejše predpise za izdajanje posojil, pobiranje odplačil i. dr.

Rok za odplačilo ne more biti daljši od 50 let, letno odplačilo ne more biti manjše od 1/50 cele vsote, obrestna mera ne večja od 3%.

Čl. 43. Vse državne osnovne šole se vzdržujejo iz državne blagajne po uredbah tega zakona, toda na račun proračuna dotičnih šolskih občin.

Čl. 44. Vsi izdatki za vzdrževanje osnovnih šol se črpajo iz dotičnih postavk proračuna ministristva prosvete, in to v mejah že odobrenega proračuna posameznih šol, oziroma šolskih občin.

Čl. 45. Šolska občina vrši svoje dolžnosti potom krajevnega šolskega odbora, ki je v mejah tega zakona njen predstavnik in polnomočen zastopnik.

Čl. 46. Vsaka šolska občina ima svojega šolskega blagajnika, ki vrši posle denarnega značaja.

On vodi šolsko blagajno po zakonskih predpisih in predhodnem odobrenju ter je moralno, materialno in pravno za njo odgovoren.

Njegove dolžnosti so: a) da s šolskim odborom v določenem času izdela in pošlje v odobrenje proračun rednih dohodkov in izdatkov za vzdrževanje šole v prihodnjem šolskem letu;

b) da po odobrenju proračuna sprejema denar iz državne blagajne in izplačuje, kar je v proračunu odrejeno;

c) da vestno upravlja šolski fond;

d) da zbira in vlaga v šolski fond ali v šolsko blagajno vse dohodke šolske imovine, darove, ustanove, vplačane kazni, dohodke od prireditve, koncertov itd.

e) da plačuje izdatke iz šolskega fonda po odobrenju šolskega odbora.

Nikak denar se ne sme ne sprojeti in ne izdati, dokler ni vpisan v dnevnik šolske blagajne.

Vsak dokument o izdatkih morata potrditi predsednik šolskega odbora, kot odgovorni vodja poslova, in šolski vodja.

Za ta blagajniški posel se plačuje blagajniku nagrada, ki se vsako leto določi v proračunu.

Čl. 47. Po preteku računskega leta, a najkasneje v prvem mesecu, je blagajnik dolžan sestaviti letne račune za preteklo leto in jih predložiti oblastnemu šolskemu odboru v pregled.

Čl. 48. Natančnejše predpise o sestavljanju in odobravanju šolskega budžeta (letnega proračuna) in o pregledovanju šolskih računov izdela ministristvo prosvete v sporazumu z ministrom financ.

IV. Pouk.

Čl. 49. V osnovni šoli se poučuje:

1. Verouk z moralnim poukom,
2. čitanje in pisanje,
3. srbsko-hrvatski jezik,
4. narodna zgodovina z najvažnej-

postaviti učiteljstvo osnovnih šol in tem enako stoječih v isto kategorijo.

Izobrazba učiteljstva meščanskih šol in tem enakih je smatrati za enako oni s strokovnim izpitom po srednješolski izobrazbi ter je uvrstiti to učiteljstvo za en razred višje, oziroma mu je dati procentualen pribitek s pravicami istega na penzijo in napredovanje.

Učiteljstvo specialnih šol s strokovno izobrazbo, za slepe, gluhe, manj-nadarjene in enake je uvrstiti enako meščanskošolskemu učiteljstvu ter mu je z ozirom na izčrpanost službe šteti pet službenih let za šest in to v pokojnino in napredovanje.

Učiteljice ženskih ročnih del in otroške vrtarice ter tem enake, je uvrstiti najnižje v razred z izobrazbo štirih nižjih razredov srednje šole.

Upokojeno učiteljstvo in vso pokojnino ter preskrbo vdov in sirot je urediti na podlagi pokojninskih predpisov, ki so zadnji izdani in so tedaj veljavni za aktivno učiteljstvo.

Stremljenja moderne šolske zakonodaje*.

Notranja organizacija in uredba šolstva je samo toliko stvar vrhovne zakonodaje, kar se tiče principijelnih načel in stališča. Podrobna določila, posebno učne načrte, predpise o notranji uredbi šole itd. je prepustiti, da določa uprava. Šola mora biti njeni nalogi pravična in mora stremiti, da odgovarja napredujočim zahtevam časa in si mora vedno nove iznajdbe znanosti prilagoditi sebi v korist. V tem oziru bi zakonita podrobna določila vplivala bolj ovirajoče in skoro neizogibno privedla do otupelosti v notranji uredbi šole, kar bi postalo šoli v škodo.

— Učitelji javnih šol se na noben način ne morejo siliti k temu, da bi kakorkoli sodelovali pri pouku verstva ali pri verskih (cerkvenih) vajah in pobožnostih šolske mladine.

— Zastopniki ver v šolskih korporacijah imajo samo posvetovalen glas; drugih zastopnikov v njih sploh ne morejo imeti.

— O vpeljavi odobrenih učnih knjig odloča učiteljstvo na svojih konferencah.

— V principu se izreka učiteljstvo za koedukacijo.

— V vse upravne šolske zastope voli učiteljstvo svoje zastopnike. Vse volitve se vrše po načelu enakosti, tajnosti, direktnosti, splošnosti in proporcije.

— Službena kvalifikacija učiteljstva je javna in ima vsak učitelj zase pravico do vpogleda vanjo.

— V slučaju bolezni dobi vsak učitelj na podlagi zdravniškega izpričevala bolezenski dopust, ki more trajati nepretrgoma najdalje 1 leto, za ves čas dopusta prejema polno plačo in doklade in ima pravico do posebne podpore, če izkaže, da mu je povzročila bolezen izredne stroške.

— Ves čas, ki so ga prebili učitelji v vojaški službi, se šteje brez prikrajšave v službeno dobo in napredovanje.

— Vsaka učiteljica se lahko poroči le z moško osebo učiteljskega stanu.

— Katera postranska opravila so nezdržljiva z učiteljskim stanom se ugotovi po zaslišanju okrajnih konferenc na državni učiteljski konferenci.

— Učiteljstvo, ki nima naturalnega stanovanja, prejema stanarino.

— Vsi upravitelji imajo prejemati funkcijske doklade vstevši do trirazrednice enake, za vsak nadaljni razred ali paralelko pa še poseben povišek.

— Po enem letu bolniškega dopusta ima država pravico do začasne vpokojitve učiteljstva na podlagi posebnih predpisov in tej sledi stalna vpokojitev v slučaju nesposobnosti zaradi bolezni; država je iz službenih ozirrov upravičena vpokojiti vsakogar, ki je dosegel polno službeno dobo, a sam ne prosi za vpokojitev.

— Službena leta se štejejo v napredovanje in vpokojitev od prvega nameščenja v državni službi.

— Brez disciplinarnega izreka na podlagi postopanja se ne sme proti volji premestiti nobenega stalnega učitelja. Disciplinarno postopanje mora biti urejeno po principih za moderno sodstvo sploh, zlasti se, pripuščajo prizadetemu pravica do vpogleda v obtožnico, zagovora in priziva. (Glej Gangl - Flerétovo brošuro str. 42. do 44.) Anonimne ovadbe

* Primerjaj Gangl - Flerétov „Načrt preustrojitve šolstva in narodne vzgoje“, priloga „Učit. Tov.“ št. 9 z dne 28. februarja 1919 in načrt šolskega zakona, ki ga je izdelala „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Avstrii“ l. 1913.

be se odstopijo sodišču, da zasleduje ovadnika.

— Za slučaj smrti se izplača učiteljskim zaostalim ali oskrbovalcem pogreba posmrtna četrt.

— Država naj predvideva obvezno zavarovanje za slučaj smrti in bolniško zavarovanje (oskrbo), bolniške blagajne za učiteljstvo.

Reforma učiteljske izobrazbe*.

Splošna izobrazba, ki je potrebna za učiteljsko službo mora biti enaka izobrazbi popočne srednje šole.

Strokovno, pedagoško izobrazbo podeljujejo bodočim učiteljem(-cam) dve letne koedukcijske pedagoške visoke šole z lastno samoupravo, svobodo učenja, knjižnico in znanstvenimi zavodi. Razen zgodovine pedagogike, filozofije, sociologije se razlaga tu podrobno in temeljito o vseh smerih telesne in duševne vzgoje, o psihologiji, pedopsihologiji in pedonatologiji, splošni pedagogiki, didaktiki in metodiki posameznih predmetov, temeljnih bioloških vednostih, pravnih in narodnogospodarskih, slednjič o šolski organizaciji, zakonodaji in šolski upravi.

V svrhu praktične izobrazbe so pedagoške visoke šole združene z vadnicami, kolikor mogoče raznih kategorij z neizbranimi učenci obojega spola, na katerih delujejo priznani učitelji in kjer je omogočeno delati tudi poizkuse z novimi učnimi metodami; razen tega se vrše redne hospitacije in poizkusi kandidatov na šolah raznih tipov.

Telesni vzgoji na pedagog. vis. šolah je posvečati posebno skrb; pod vodstvom izkušenih strokovnjakov naj se v letnih in zimskih telovadnicah, na igriščih itd. goje vse stroke telesne vzgoje, telovadba, igre, plavanje, kopanje, drsanje, veslanje in izprehodi.

Učitelji na ped. vis. šol. so le priznani strokovnjaki z akademsko izobrazbo, z doktoratom filozofije, medicine ali prava, ki poznajo šolo iz lastnega zanimanja in so tudi literarno delavni.

Nadaljni pedagoški in znanstveni izobrazbi učiteljstva služijo strokovni pedagoški časopisi, učiteljske centralne knjižnice in šolski muzeji ali razstave, konference ali skupščine in znanstveni kurzi ter znanstvena potovanja.

Znanstvenim pedagoškim časopisom in kulturnim društvom, ki izdajajo periodično knjige te vsebine in učiteljskim organizacijam, se zagotovi v to svrhu primerna državna podpora.

Ustava in šolski zakon.

Naša vidovdanska ustava določa, da nekatere temeljne smernice, po načelu katerih mora biti izveden šolski zakon.

Te smernice so določene v členu 16. ustave, ki se glasi:

„Znanost in umetnost sta svobodni in uživata zaščito in podporo države. Vseučiliški poduk je svoboden. Poduk je državni. V vsej državi sloni poduk na eni in isti osnovi, prilagodevajoč se ljudstvu, kateremu je namenjen. Vse šole morajo dati moralno vzgojo in razvijati državljansko zavest v duhu narodnega jedinstva in verske strpnosti. Osnovni poduk je državni, občen in obvezen. Verski poduk se daje po želji otrok, obojega, obojnega varuhov, ločeno po veroizpovedanjih ali v soglasju z njihovimi verskimi načeli.“

Strokovne šole se odvijajo po potrebah poklica. Državni poduk se daje brez vpisnine, šolnine in drugih taks. V kolikor bodo dopuščene privatne šole in posamezne njihove vrste in pod kakimi pogoji, se odredi z zakonom. Vse ustanove za izobraževanje so pod državnim nadzorom.

Država bo podpirala delo za narodno prosveto. Manjšinam druge rase in jezika se daje osnovni poduk v njihovem materinskem jeziku pod pogoji, ki jih predpiše zakon.“

Iz Jugoslavije.

— V današnji številki smo posvetili vso pozornost šolskemu zakonu, zato je marsikateri dopis moral na ta način odpasti za prihodnjo številko. Opozarjamo, da je priobčitev načrta združena z velikimi žrtvami za organizacijo, zato upamo, da se bo tudi s strani članstva to upoštevalo in se bodo vsi poprijeli dela. Zadeva je nujna, ker ima potem še organizacija mnogo dela, da prode s svojimi načeli, zato opozarjamo na nujnost. Nekateri člani zakona, n. pr. 8. in 102, so izpuščeni tudi v originalu. — Uredništvo.

* Primerjaj razpravo Ivan Dimnik: „Reforma šolstva in naše stališče k vladni predlogi o reformi učiteljske“, v prilogi „Uč. Tov.“ z dne 23. avgusta 1918.

— Na delo za »Zvonček«. Ponosni smo lahko na svoj mladinski list »Zvonček«, ki se pod spretno roko urednika viš. šol. nadzornika Engelberta Gangla lahko meri z drugimi mladinskimi listi v naši državi in izven nje. Dasi je »Zvonček« pravi jezikovni biser v mladinski literaturi, se kljub temu ni razširil med mladino tako, kakor bi se lahko. Organizacija žrtvuje velike svote, da ga vzdrži pri sedanjih cenah. Naročnikov primeroma ni zadostno število. Tovarišice in tovariši! 3000 nas je, ako vsak pridobi vsaj enega novega naročnika, se dvigne število naročnikov za 3000. Apeliramo posebno na agilne tovarišice, da pridobijo nove naročnike za »Zvonček«. Cimprej nam javite nove naročnike in nam pošljite naročnino. Na delo za naš stanovski mladinski list.

— UJU — poverjeništvu Ljubljana.

— Zahvala. Ob priliki kulturnobojnih zmag nad šolisovražnim časopisjem in duhovskimi g. sotovališi sem prejel premočnega, res iskrenih čestitk, ki se za nje zahvaljujem s tem, da darujem Učiteljskemu konviktatu že vplačanih 1000 K brezobrestnega posojila. Mlajše tovariše — zlasti one, ki jih ljudstvo samo prosi sodelovanja, pa opozarjam, naj se ne dajejo z raznimi klevetami oplasti od prosvetnega dela, kajti grmade krivic se preje zrušijo kakor ponesrečeni Babilonski stolp. Ni je hudobije, da bi ne bila slejkopreje maščevana. — Josip Lapajne — Cerklje. — Opomba: Zaradi pčlega prostora smo morali opustiti v današnji številki poročilo o razpravi, storimo to v prihodnji številki. Tov. Lapajneju izrekamo naše čestitke na zadoščenju, ki ga je prejel. — Uredn.

— Iz mestnega šolskega sveta. O redni seji mestnega šolskega sveta, ki se je vršila v petek dne 9. decembra 1921, smo prejeli nastopno poročilo: Župan predsednik proglasi sklepčnost in otvori sejo. Zapisnikar poroča iz predsedstva o imenovanjih in odredbah višjega šolskega sveta in oglašja bistvene kurencije, kar se vzame brez ugovora na znanje. Odobri se zapisnik zadnje redne seje z dne 7. septembra 1921. Poročili okrajnega šolskega nadzornika o osebnih izprehodih izza zadnje upravne dobe in pa o raznovrstnih daljših dopustih se vzameta brez ugovora na znanje. Za razpisana učna mesta stalnih učiteljev srbohrvaščine na javnih mestnih ljudskih in meščanskih šolah ljubljanskih se predlože višjemu šolskemu svetu tropredlogi. Sklene se višjemu šolskemu svetu priporočiti, naj nanovo ustanovi in v stalno popolnitev z veljavnostjo od 1. septembra 1922 razpiše štiri učna mesta katehetov na javnih mestnih ljudskih in meščanskih šolah. Sprejmo se predlogi okrajnega šolskega nadzornika o ureditvi mestnih šolskih vrtov, ki jih je predložiti višjemu šolskemu svetu in občinskemu svetu. Na znanje se vzame obvezna otvoritev nastavnega razreda na II. mestni deški meščanski šoli pro 1922/23 in sklene se pravočasno potrebno odrediti radi njegove nastanitve. Sprejme in odobri se novo službeno navodilo za mestne šolske sluga, ki ga je zasnovala posebna anketa pristojnih pedagoških in administrativnih faktorjev. Reši se več internih vprašanj, ki so s tem navodilom v zvezi. Ko pojasnita nadzornik in zapisnikar nekaj internih zadev pedagoške in gospodarske vsebine, zaključi predsednik sejo.

— Akademsko omladina mesta Kranja in okolice je ustanovila na svoji ustanovni skupščini dne 19. t. m. nepolitično društvo »Akademski krožek«, ki si stavi kot eno glavnih nalog, da zainteresira vse sloje za kulturna vprašanja. Društvo bo prirejalo v Kranju in okolici poljudno-znanstvena predavanja. Otvoritveno predavanje se je vršilo v četrtek, dne 22. t. m. ob 20. uri v prostorih »Narodne čitalnice« v Kranju. Predaval je univ. prof. g. dr. K. Ozvald »O osnovnih načelih ljudskega izobraževanja«.

— Dolnja Lendava. Otroci državne osnovne in madžarske osnovne šole so nabrali za stradalno ruskim deco 812.44 K kot Miklavžev dar. Za obmejni kraj je to lepa vsota. Učenci so pokazali s tem činom človekoljubje, ki je posnemanja vredno. Znesek se je nakazal pokrajinski vladi, oddelek za socialno skrbstvo.

— XLVI. glavnu skupščinu i svečanu sjednici »Hrv. pedagoško-književnoga zbora«, koji će tom prilikom proslaviti pedesetogodišnjicu svoga opstojanja. Skupština održat će se 29. prosinca 1921 u 9 sati prije podne u dvorani Hrv. učiteljskog doma. Upravni odbor »Hrv. pedagoško-književnoga zbora«. U Zagrebu, dne 12. prosinca 1921. Predsjednik: dr. Sigismund Čajkovac. Tajnik: Josip Škavič. Dnevni rad A) XLVI. glavne skupštine: 1. Otvorenje skupštine, 2. Iz-

vještaj tajnikov o društvenom radu god. 1920/21, 3. Izvještaj blagajnikov o novčanom poslovanju god. 1920, 4. Izvještaj upravitelja naklade knjiga za god. 1920, 5. Izvještaj čuvara Hrv. školskoga muzeja za god. 1920, 6. Izvještaj revizijskoga odbora o pregledanju društvenih računa za godinu 1920, 7. Izbor revizijskoga odbora, koji će pregledati društvene račune za godinu 1921, 8. Proračun za godinu 1922, 9. Prijedlozi. (Članovi treba da eventualne svoje prijedloge najave pismeno predsjedništvu barem tri dana prije održavanja skupštine. § 43. Post. reda.) B) svečane sjednice: 1. Govor predsjednikov, 2. Pedesetogodišnji rad »Hrv. pedagoško-književnoga zbora«, Čita Josip Škavič, 3. Proglašenje zaključaka XLVI. glavne skupštine.

— Šolska deca v Št. Rupertu na Dolenskem je nabrala za Miklavžu stradalno ruskim deci 366 D 45 p ali 1465 K 80 vin. S tem lepim zneskom je mladina pokazala, da je pravilno razumela ganljive besede g. pokrajinskega namestnika Iv. Hribarja in se tudi primerno odzvala.

— Okrajno učiteljsko društvo za ormoški okraj je darovalo namesto venca na grob svojih odličnih, nepozabnih članov, enodolčni Mariji Preskerjevi, učiteljici v Ormožu 300 K za učiteljski konvikt v Ljubljani.

— Učenci in učenke trboveljske osnovne šole so nabrali pod geslom »Deca, deci!« 442 K za bedno rusko deco, kateri znesek se je vposlal social. oddelku pokrajinske uprave v Ljubljano.

— Poprava Karadjordjevega konaka. Tovarišica Berta Uršičeva in tovariš Joško Zalar iz Metlike sta zbrala na poziv Ferjalnega Saveza za popravo Karadjordjevega konaka 504 K. Živela!

— »Deca deci!«. Šolska mladina osemrazredne osnovne šole v Metliki je darovala za gladujoče ruske otroke 717 kron. Usmilite se revčkov tudi drugi!

— V Šmartnem v Rožni dolini so nabrali šolarji po geslu »Deca deci« znesek 900 K za stradalno ruske otroke.

Naši šolski odri dobro delujejo.

— Sv. Trojica v Slov. goricah. (Šolski oder.) V zimskem tečaju šolskega leta 1921/22. se priredijo na šolskem odru sledeče predstave z otroci, vsikdar ob 3. uri popoldne: Na Treh kraljev dan »Na preji«, prizor v kmetski hiši s petjem v enem dejanju ter »Šivilja Klara«, trodejanka. V nedeljo, dne 22. januarja 1922 »Bratovska ljubezen«, enodejanka ter »Lažnjiva Danica«, igrokaz v treh dejanjih. Na Svečnico »Zaprta laž«, burka v dveh dejanjih ter enodejanka »Ozdravil ga je«. Na Pustno nedeljo, 26. februarja je predstava za odrasle »Trije tički«. Tokrat svira domača godba. Čisti dobiček je namenjen za poravnavo potrebščin pri odru ter za nakup učnih knjig ubogim šolarjem. Primeren del dobička se odpošlje tudi »Jugoslovanski Matici«. — Ciril Vobič, šolski voditelj.

— Ljudska šola v Dol. Logatcu (Šolski oder) je priredila v nedeljo, dne 18. t. m. igro »Krojaček junaček«. Dobro našudirana igra, — nove kulise in izborna scenerija, delo tov. H. je napolnilo dvorano do zadnjega kotička. Igra sama in nastop igralcev je presenetila ljudi tako, da je splošna želja, da bi se igra še enkrat ponovila. Splošna sodba pa je, da take igre in take scenerije v Logatcu še ni bilo — dasi se igra na dveh odrh.

— Sv. Križ pri Litiji. (Šolski oder.) Dne 18. dec. t. l. je priredila tuk. šolska mladina pod vodstvom domačega učiteljstva predstavo v šol. prostorih. Vzporred je bil kaj dobro izbran. Deklamacija »Jejtejeva prisega« je bila od učenke III. r. izborna prednašana. Istotako sta igrili »Teta iz Amerike« in »V afriškem sirotišču« nepričakovano dobro uspeli. Ljudje so se čudili, da zamorejo malčki, nekateri celo iz I. r. ne tako lahke uloge, tako brezhibno izpeljati. Tudi zadnja točka vzporeda: »Prizor pri jaslicah« je napravil na vse navzoče gledalce kaj ginljiv utis. Gledalski prostor je bil nabito poln. Čisti donesek je namenjen pred vsem za domačo šol. knjižnico. Na splošno željo ljudstva se bo predstava ponovila na Novega leta dan. Ta prireditev svetokriške šol. mladine pač da jasno dokaz, da se tudi na nižje situiranih gorskih šolah, kot je tu, da marsikaj doseči. Seveda truditi se je treba. Brez truda se ne da doseči ničesar.

— Obmejna šola Sv. Duh na O. V. (Šolski oder.) je priredila 18. dec. božično slavnost z obdarovanjem šolarjev. Bila je to prva prireditev tukaj — tik ob državni meji. Ljudstvo je bilo ginjeno ob nastopih otrok in milem petju slovanskih pesmic. Veselja ni hotelo biti konec, ko

se je med petjem odprla zaveza in se je pokazalo božično drevo v lesketaočem blišču. Božično dete je obdarilo 92 solarkov v oblaci, obutjem, knjigami, zvezki, t. d. Slovesno je pred božičnim drevescem deca obljubila zvestobo in udanost naši edinstveni domovini Jugoslaviji — zaklicala je 3-kratni živio našemu kralju Aleksandru, zapela nekaj domorodnih pesmic in se vesela razšla. Pridobili smo si srca otrok in staršev tu — in onstran meje! Vsled nesmiselne razmejitve je naša vas razdeljena, tako da je padlo dokaj zgodnjih naših ljudi pod Avstrijo. Kaj radi bi otroci posejali našo šolo, a avstrijska uprava jih sili v nemško — preje našo novo CM šolo, ki je 100 korakov tik naše slovenske 2-razrednice. Tamkaj imajo učitelja Nemca, ki ni več slovenščine, a deca ne nemščine! Tudi ti nesrečni so bili deležni naše božičnice in komaj čakajo odrešenja, da bodo Jugoslavi. Do tako lepega uspeha so pripomogli mnogi rodoljubi, ki znajo ceniti pomen obmejnega šolstva, pa tudi CM družba in Jugoslovenska Matica z večjimi zneski. Vsem iskrena hvala!

— **V Trebnjem** (Šolski oder) je priredila šolska mladina 11. dec. t. l. čarobno igro v 5 dej.: »V delu je sreča.« Mnogobrojen obisk iz vseh slojev prebivalstva je dokazal, da ljudstvo razumeva velik vzgojni pomen mladinskih predstav.

Književnost in umetnost.

Vse pod tem zaglavjem navedene knjige, muzikalije, tiskovine i. t. d. prodaja in sprejema zanje naročeno knjigarna »Učiteljske tiskarne v Ljubljani«, Františkanska ulica št. 6.

— **K Nekoč je bilo jezero.** Dolinska bajka. Spisal Gustav Šilih. Naslovno stran narisal Josip Zagar. V Ljubljani 1921. Natisnila in založila »Učiteljska tiskarna«.

Nekaj posebnega! Že dolgo nisem čital kajke knjige s tako slastjo, s takim užitkom, kot sem čital to. Bajka! Skoro ustrašil sem se ob tej besedi, premotivši obenem obseg knjige. Bajke navadno niso tako obsežne. Ali ni napisal pisatelj morda samo povesti iz življenja poganskih Slovencev? Sploh sem imel, ko sem čital prve strani knjige, razne pomisleke. Bajke so namenjene navadno otrokom. Toda že prvi stavki, dasi lepo razpredeni in tudi lepo zaokroženi — ali niso pretežki za mladino? Kako naj sledi njih bogati vsebini z vsem umevanjem mlada nemirna glavič? Ali se posreči pisatelju, da ukroti razmišljenost, ki je lastna mlademu bitju, da si izsili pri njej tisto pozornost, s katero mora človek stvar čitati, da ne izgubi spis svoje relativne vrednosti? Absolutne vrednosti seveda ne! Kajti vrednost kakenga duševnega proizvoda ni zavisna od tega, kako jo ta ali oni uživa! Mene — starega človeka — je imel pisatelj takoj popolnoma v oblasti. Nisem se mogel ločiti od čtiva in tako zelo me je prevzela stvar, da nisem nič manj kot tri večere sanjal o prelepem zaleškem jezeru. Dvakrat sem ga videl v vsej tisti divni krasoti, o kateri nam ve pisatelj toliko povedati, tretjič, žal, mi je oživela ta krasota samo še v spominu, dočim so oči gledale — v spanju seveda — že tisto neprijetno pustino, ki se je skrivala pod vodo. Jezero je bilo odtekelo — Pojal sem se okrog nekega mlina in dvigal z velikim trudom zatvornice, da bi se izlila voda iz jezu ter napolnila zopet tisto prazno kotanjo. Ni se mi posrečilo. Vdrtina je ostala na mojo veliko žalost mrtva in pusta. Zares, za tisto jezero mi je resnično žal in bržčas tudi marsikomu drugemu!

Mene je torej pisatelj s svojo poezijo takoj omamila. A mislim, da se tudi mladina ne bo mogla odtegniti veliki sugestivni moči pisateljevega peresa. Seveda mladina bo uživala bajko po svoje. Najbolje bi bilo, da bi je ne čitala sama. Take stvari naj bi se čitale skupaj v šoli pod vodstvom učitelja, zakaj tudi zrelejša in morda baš zrelejša mladina se iz knjige lahko nauči vse mogoče. Kajti ta knjiga je prava zakladnica ne samo poezije, temveč tudi vzgojnemu namenom in pouku sploh služečih motivov. Dane je torej dovolj prilike pedagogu in učitelju za udejstvovanje. Seveda pa bosta morala gledati pedagog in učitelj, da ne pokvarita mladini užitka, ki mu ga nudi tista prelestna poezija, ki dehti iz vsakega stavka te knjige. Vsekakor je naloga obeh, da opozarjata ob čitanju svoje učence tudi na pesniške lepote ter tako budita v njih čut in dovzetnost za poezijo in umetnost.

Pisatelja je nekoliko skrbelo, da bi ga čitatelji, katerim je njegovo delo v prvi vrsti namenjeno, ne razumeli. Zato se obrača v zadnjem poglavju do mladine in ji podaja nekako razlago. To je po mo-

jem mnenju napaka! Tu je zmagal pedagog nad umetnikom! S tem poglavjem je pisatelj degradiral sam svoje delo, akoravno je tudi to poglavje kaj lepo pisano. Tiste pomembne besede: »Narod živi in bo živel, dokler bo vreden življenja...«, s katerimi se bajka končuje, naj bi bil izustil Veles ali kdorkoli že prej ob kakih prilikah. To poglavje je privesek, ki ne spada k umotvoru, ki je končan z 276. stranjo. Če se je pisatelju že na vsak način zdelo potrebno, da poda kako razlago, naj bi bil spisal nekaj epiloga ali pa nekako navodilo za učitelje. Sploh od V. poglavja dalje pisateljeva pesniška moč malce ponehava. Pa tudi ni čudno! Saj je že v prvi polovici knjige nakopičenega toliko lepega, da človek strmi in strmi. Sicer pa so na svetu različni okusi! Zame vsaj so vse tiste priprave za odstranitev jezera in uničenje jezerske pošasti preveč na široko popisane. Pa seveda, pisatelj je hotel pokazati, da se dajo velika dela izvršiti le z velikim naporom!

Pa če bi pisatelj ne bil napisal 11. poglavja — naj mimogrede opozorim, da so označena poglavja, pač pomotoma, deloma z rimskimi, deloma z arabskimi številkami — če bi torej ne bil podal pisatelj nekake razlage, ali bi si ne bil potem razlagal njegovega dela vsak po svoje? No, to bi po mojem mnenju nič ne pomenilo! Vsak učitelj bi razlagal pač bajko svojim učencem tako, kakor bi vselej zahtevala dejanska potreba. Saj nam tudi pisatelj v zadnjem poglavju še ni pojasnil vsega. Pod pozojem na pr. si mislimo lahko kakenga izmed naših zunanjih sovražnikov — Nemca, Laha, pozoj je pa lahko tudi simbol ene ali druge izmed onih slabih lastnosti našega naroda, ki ga uganabljajo — sovrašnja — ki ga omenja pisatelj sam — a tudi nezmernosti, lenobe, zavisti itd. itd. Tudi razne osebe, ki nastopajo v bajki, so nam lahko simboli, oz. predstavljivi oseb, ki dandanes med nami živijo. Kdo na pr. je Kurent, ki poje v kresni noči škratom? Vsekakor kak pesnik ali prosvetnik naš! Morda Cankar, morda kdo drugi! In škratje? Lahko si mislimo to in ono! In Gojmir! Ali ni Gojmir pisatelj sam? Pa Stojan in Domogoj! Da, ta Stojan Samostal! Ali ni mar simbol človeka, ki zna in hoče stati na lastnih nogah, človek, ki samostojno misli in ki je dovolj pogumen, da se upre zastarelim običajem in zakonom, ako niso v skladu z njegovim prepričanjem in ako se pokaže, da so zapreka napredku? »Ti nisi zadružen!« Ali ni to toliko kakor: Ti nisi »naš«, ti ne spadaš k naši stranki!... Ali ni pisatelj s tem prav dobro pogodil klikovstva, ki se pri nas vsepovsod tako ostudno ščeperi?... Seveda je pisatelju na drugi strani zadruga tudi simbol sloge, edinstva! Da, sloga, edinstvo je tisto, kar pisatelj pred vsem priporoča Zaleščanom — Slovincem, prikrito in neprikrito! Saj Veles sam vzdihne, ko ga Gojmir vpraša, če ostanejo Zaleščani svobodni: »O da... ostali bi svobodni... če bi bili složni in edini!«...

In ni mar jezero samo nekaj simbol, tisto krasno, tako zapeljivo smehljajoče se jezero, ki krije v svojem naročju zlobno pošast in tisto smrdljivo blato ob dnu, ki pride na dan, ko se zgodi, da mora voda odteči, da mora jezero, kakor za kazen, zapustiti svoj stoletni dom in kakor izgnanec oditi v tuj, neznan svet... ali ni to jezero simbol človeka s prijaznim, zapeljivim licem in morda nedolžnim pogledom, a zlobnim, lokavim srcem in grdimi lastnostmi, ki se dolgo dolgo skrivajo, a se nekoč nenadoma razodenejo v začudenje premnogih?... Skoro gotovo je, da si pisatelj vsega tega ni tako mislil, a kdo more reči, da ta prispodoba ne velja? Kdo more braniti in kdo more zameriti čitatelju, ako dopusti ob čitanju tega in vsakega drugega podobnega dela še svoji lastni domišljiji, da se razmahne in da išče in najde v njem še več, nego je nameraval podati pisatelj? Ni li mar prav, da se seme, zasejano od pisatelja, postoteri, da vzklije in se razcvete ter obroditi tisočero sadov?

In tako je še nešteto stvari, o katerih bi se dalo govoriti. Če bi se hotel dotakniti vsega, kar da v tej knjigi misliti, bi moral napisati vsaj tako debelo knjigo, kakor jo je napisal pisatelj!

Občudoval sem v tej povesti marsikaj. Tako na pr. tudi to, kako je pisatelj na vse, pa prav na vse mislil. Včasih mi je prišlo na um: Stoj, to nam je pisatelj pozabil povedati. Pa ni! Kakor bi bil vnaprej čutil, kake misli se bodo temu ali onemu čitatelju porajale, ko pride do gotovega mesta, se spomni še pravočasno, dase morda malo zapoznelo, da omeni kar mimogrede še to in ono, kar bi utegnilo koga zanimati. Ko se Stojan odloči, da izpusti jezero, se mi je nehote vsilila

misel: pri tej stvari se pisatelj, oz. njegov junak malce ureže! Kajti povodenj, ki jo z odpeljavo vode drugod povzroči, ali pojde pač to?... Toda pisatelj je za slutil možnost tudi tega pomisleka in uravnal je vse tako lepo, da mora biti vsakdo zadovoljen, če ni že prevelik sitnež. S tem jezerom meni sicer tudi drugače ni šlo vse skup. Pred kakimi petnajststo leti naj bi se bilo »širilo nekje v porečju bistre Save« jezero, ki ga dandanes ni? Takemu naziranju se protivi geologija! Pred več tisoč leti da! Toda pisatelj je tudi to pojasnil. Stena, ki zabranjuje vodi odtok, ni živa, temveč navaljena skala! Utrgala se je nekoč tam v sivih vrhovih, pribučala doli ter se zagodzila tako, da je ustavila in zajezila gorski potok. Za to se Stojanu naposled tudi posreči, da jo razmaje in s pomočjo vodne sile podere. Tako seveda se ujema! Na ta način je jezero lahko nastalo in zopet izginilo!... To so malenkosti, ki jih ne omenjam zaradi tega, ker bi jim pripisoval kako važnost, in še manj, da bi razkazoval morda svojo bistrumost. Pisatelju se ni bilo treba brigati za take stvari. Sai vemo, kaj je licentia poetica! A da pisatelj tudi tega ni prezrl, je dokaz, kako je svoje delo vsestransko tudi v najmanjših detaljih preudaril.

Ljudje, s katerimi nas pisatelj v svoji bajki seznaja, se le malo ali nič ne razločujejo od ljudi, ki jih dandanes srečujemo. Razen tega, da vzklikajo pri bogovih in da imajo staroslovenska imena, ne zaslediš na njih ničesar, kar bi smelo veljati kot posebno karakteristično — dokaz, da ima pisatelj res sedanje razmere in sedanje ljudi pred očmi. Posebno globoki ti ljudje niso, a napačno bi bilo, če bi sklepali iz tega, da pisatelju ni dano, poseči tudi v globine človeškega bitja in srca. To hočemo še videti! Očividno mu tu ni šlo za kaj takega in segalo bi v istini preko okvira one naloge, ki jo je vzel nase, ko se je odločil spisati bajko, ako bi se bil bavil preobširno z duševno analizo svojih junakov. Saj od priske prisrčnosti je v povesti dovolj! Treba se samo spomniti, kako govori Stojan s svojo ženo in svojim sinkom in kako govori ta dva med seboj in z njim. Poglavitna, zares občudovanja vredna moč pisateljeva se kaže v slikanju prirode in raznih pojavov v njej. Njegova fantazija v tem je neizčrpna. Če pravi pisatelj nekje sam: »Slika se je vrstila za sliko, prizor za prizorom,« velja to, preneseno v sedanjik, o njegovem delu doslovno. Zlasti v 5. poglavju je nanizal toliko prekrasnih slik in prizorov in nam jih podal s tako bleščečimi barvami, da nam prehaja skoro vid, da se nas loteva skoro omotica. Da, skoro preveč je teh lepih slik! Vsaj meni se vidi, da se vdaja pisateljeva fantazija semtertja vendarle malo preveč razkošju in razsipnosti. Preveliko bogastvo je breme! Ali ne bo ta množica pestrili prizorov učinkovala na čitatelja utrudljivo? V mislih imam seveda samo one čitatelje, ki jim je navada, da se poglobe v vsak posamezen stavek in ki niso zadovoljni sami s seboj, ako niso proniknili s popolnim umevanjem tega, kar čitajo. Kar se tiče onih čitateljev, ki čitajo površno in ki imajo navado, da preskakujejo, so to itak proč vrženi biseri!...

Ni mnogo lenoslovnih del ne v naši in niti ne v svetovni literaturi, ki bi jih človek večkrat jemal v roke in čital. Da po tej knjigi marsikdo poseže drugič in tretjič, o tem sem prepričan!...

Čestitam pisatelju na tem delu. Čestitam mu kot neznanec neznancu. A čestitam tudi učitelstvu, v čigar sredi se je pojavil nov talent, ki ne bo samo njemu, temveč, ako me vse ne vara, vsemu narodu v čast in ponos!

Dr. Fr. Zbašnik.

— **k Vrh Razglednika, tretji zvezek.** O prvih dveh zvezkih je grinesel naš list ugodno in pohvalno kritiko, in isto velja o tretjem. Naštetimo samo kratko vsebino: Živalstvo naših gozdov, Kajman, Svetovlastniku V. Anorganizmi, Ljubljansko barje, Kirgizi, Fotografični panorama, Amaterstvo in šport, računski članek in lepo število podob s kolorirano sliko na čelu. List popolnoma podaja to, kar obljublja, zato ga opetovano priporočamo šolam in učitelstvu ter inteligenci sploh. Priporočamo pa tudi naročnikom, da so točni z naročnino, kajti tretja številka je le zato zakasnela, ker ima list ogromne stroške, ki jih pa ne zmore brez točne naročnine; zato se obrača do zamudnikov, da store svojo dolžnost, kakor jo list sam pošteno vrši. Letnih 300 K od maja do maja za tako opremo, gotovo ni veliko!

— **k »Zvonček«, 12. šte.** ima sledečo vsebino. 1. Jos. Vandot: Muca prede... Pesem. 2. Ernest Sušteršič: Vdova Ra-

dojevičeva. Povest. 3. Vrh Triglava. Podoba. 4. L. Ogorek: Ivan Hribar. Životopis s podobo. 5. Janko Leban: Usmiljeni deček. Povest. 6. Ewald — Humek: Pri-povedka o dvonožcu s 4 podobami. 7. Jos. Vandot: Zvezda utrne se... Pesem. 8. Fran Erjavec: Srbske narodne pripovedke. 9. Miroslav Kunčič: Jaz bi stopil... Pesem. 10. Na našem morju. Podoba. 11. Pouk in zabava. 12. Kotiček gospoda Doropolskega. 13. Ob sklepu XXII. letnika.

— **k »Popotnik«, 12. šte.** ima sledečo vsebino: Regina (Gobec): Socialnost spozna. Josip Kobal: Zavodi za slepce. Eliza Kukovec: Sistematične vaje za logično spisovanje. Kolnik: Kako računimo. A. Slovstvo. Josip Brinar: Slovenska slovnica za osnovne šole. I., II. del. (Dr. Josip Tomižšek.) — Josip Brinar: Čitanka za meščanske šole. II. del. (—t.) — Lesica-Lokovšek-Dr. Mole: Prva srbska ali hrvatska čitanka. (Mil. R. Majstorovič.) — Jožef Reisner: Fizika za višje razrede srednjih šol. (Dr. S. Dolar. B. Casopisni vpogled. C. To in ono. František Drtina. — Posebni šolski zakon za meščanske šole. (P. Flere.) — Lažnjivi pregovori. (F. V. — Drobne pedagoške novice. — Dr. Fr. Derganc: Filozofski slovar. (Dalje.)

— **k »Ljubljanski Zvon«.** Vsebinsko decembrskega zvezka: 1. Miran Jarc: Rastoče drevo. — 2. Pastuškin: Sramežljiva zarja. — 3. Ivo Šorli: Zgodbe o nekaterih krščanskih čednostih in nečednostih. — 4. Ivan Albreht: Fantazija o dveh. — 5. Dr. Ivan Prijatelj: Duševni profili naših preporoditeljev. — 6. Juš Kozak: Rdeče lise. — 7. Mirko Pretnar: V lepih nočeh. — 8. Pastuškin: Dekle s počim srcem. — 9. Marija Kmetova: Notturmo. (Enodejanka). — 10. Mirko Pretnar: Samo besede. — 11. A. P.: Lastovka. — 12. Ivan Albreht: Molitev. — 13. Književna poročila. I. A. G.: Tavčar Ivan: Zbrani spisi. — Fran Levstik: Izbrani spisi za mladino. — Dr. Lokar: Slovenska čitanka za višje razrede srednjih in njim sorodnih šol. — Josip Vidmar: Čehov Ant. P.: Sosedje in druge novele. — A. Funtek: Dve Meškovi povesti v nemškem prevodu. (Konec.) — Ivan Zorec: Crnjanski Milan: Priče o muškom. — 14. Nove knjige.

— **k Iz Ljubljane čez Poljane,** pesmi in slike za mlade ljudi. Spesnila Vida Jerajeva. Risal G. Ant. Kos. Božič 1921. Založila Slovenska Matica. Natisnil A. Slatnar v Kamniku. Vsebinsko: Tri punčke, izprehod, godovanje, Mara plete, nesreča, materina roka, uspavanka, Miklavžev semenj, jaslice, roparski grad, solncece, ples, svatba, vračček, n-teli-gova, črna vojska, n-stir Grogga, kralj Matjaž, pilot, Devetnaest prav prisrčnih pesmic izpopolnjuje lepo opremljeno knjigo. Otrokom dovolj lasne, ljubke in v gladki besedi vezane, se bodo otrokom hitro priljubile za memoriranje. Manj posvečene so slike, ne z ozirom na njih dovršenost in umetniško vrednost, a z ozirom na prikladnost in jasnost za otroke. Cena 60 K, po pošti 64 K. Knjigo prav toplo priporočamo za otroke.

— **k Narodni okraski na kožuhih in pirih** je naslov najnovejši zbirki profesorja Alberta Siča, ki je pravkar izšla v drž. zalogi šolskih knjig in učil, v Ljubljani, Gradišče št. 4. Zbirka obstoja iz 41 velikih listov, ki nudijo zlasti našemu žensstvu obilo prekrasnih motivov za pisano vezanje in apliciranje. To delo je najlepši nastavek Sičevega že pred leti v založbi Kleinmayer & Bamberg v Ljubljani, izšlega dela »Narodne veznine« in je krasno darilo, za to je slavnemu občinstvu kar najtopleje priporočamo. Profesor Sič je s svojim znanim umetniškim okusom izbral v tej novi zbirki najlepše in najdekorativnejše ornamente teh strok. Upamo, da bode svoje delo s katerim orje ledino med Slovenci vztrajno in uspešno nadaljeval. Več o tem delu izgovorimo v prihodnjih dneh.

Neodrešena domovina.

— **r Tržaški »Učiteljski List«** piše: »Učiteljski Tovariš« je v poročilu o sestavi upravnega odbora Zveze izpuštil ime tov. Hreščaka. Zakaj neki, nam ni znano. Taka praksa nas spominja nekoliko na ono civilnega komisarijata za sežanski okraj: čeprav je tov. Hreščak že več let predsednik okrajnega učiteljskega društva, vendar ga nočejo priznati kot takega. S tem ga doslej prav nič niso spravili ob kredit in tudi užaljen ni tovariš ni najmanj. Zdrav in čvrst je kakor po navadi. — S tem, da ponatiskujemo gorenjo notico v celotnem obsegu z ocvirki vred, upamo, da smo prepričali »Uč. list« o naši nekrivdi, če je ime tovariša-odbornika H. slučajno izpadlo v svoječasnem poročilu v našem listu. Popravili smo to sicer tako brezpomembno napako toliko raje, ker ne maramo de-